

Oddělení fyzikálních praktik při Kabinetu výuky obecné fyziky MFF UK

PRAKTIKUM III

Úloha č.: 11

Název: Měření stočení polarizační roviny polarimetrem

Vypracoval: Vít MAREK stud. sk. F12 dne 26.3.2001

Odevzdal dne: vráceno:

Odevzdal dne: vráceno:

Odevzdal dne:

Posuzoval: dne výsledek klasifikace

Připomínky:

Pracovní úkol:

1. Změřte závislost stočení polarizační roviny na koncentraci pro roztok glukózy.
Proměřte koncentrace 0, 100, 200, 300, 400, 500 g/l.
2. Změřte Verdetovu konstantu benzenu.

Teorie:

Organické látky obsahující chirální uhlík působí na lineárně polarizované světlo tak, že stáčí polarizační rovinu světla. V našem případě (roztok glukózy) pak můžeme vyjádřit závislost stočení polarizační roviny na koncentraci látky vztahem:

$$\alpha = \rho c d \quad (1) \text{ kde } \alpha \text{ je úhel stočení polarizační roviny, } \rho \text{ měrná stáčivost, } c \text{ koncentrace látky, } d \text{ vzdálenost, kterou vlna v roztoku proběhne}$$

Některé látky jsou inaktivní (polarizační rovinu nestáčí). Působí-li však na ně magnetické pole, začnou polarizační rovinu světla stáčet (odvození např. [1] str. 58-62):

$$\alpha = V B d \quad (2) \text{ kde } V \text{ je Verdetova konstanta, } B \text{ magnetická indukce}$$

Použijeme-li k vytvoření magnetického pole solenoid, je magnetická intenzita dána vztahem:

$$H = N I / l \quad (3) \text{ kde } H \text{ je magnetická intenzita, } I \text{ elektrický proud, } l \text{ délka solenoidu}$$

Magnetickou indukci určíme ze vztahu:

$$B = \mu_o H \quad (4) \text{ kde } \mu_o \text{ je permeabilita vakua (} \mu_o = 1,25 \cdot 10^{-6} [\text{Hm}^{-1}] \text{)}$$

Schéma zapojení elektrického obvodu pro solenoid je na *obr. 1* (pro proud 0 – 1,5 A) a *obr. 2* (pro proud 1,5 – 3 A).

Výsledky měření:

1, Nejdříve jsem si připravil 5 roztoků glukózy (koncentrace 100, 200, 300, 400 a 500 g l⁻¹). Do kyvety jsem nalil destilovanou vodu a změřil jsem na polarimetru uzpůsobeném pro polostínovou metodu stočení polarizační roviny. Měření jsem opakoval 5 krát. Stejným způsobem jsem proměřil i stáčení polarizační roviny pro všechny připravené roztoky glukózy. Délka kyvety byla 1 dm. Hodnoty jsem statisticky zpracoval. Výsledky jsou v *tabulce 1*.

Tabulka 1 – Závislost stočení polarizační roviny světla na koncentraci glukózy.

c [g l ⁻¹]	*	0	100	200	300	400	500
Měření							
1	0,67	0,36	-4,33	-8,81	-13,24	-17,88	-22,32
2	0,55	0,55	-4,69	-8,73	-13,36	-17,76	-22,25
3	0,53	0,59	-4,07	-8,52	-13,30	-18,10	-22,30
4	0,47	0,54	-4,16	-8,93	-13,38	-17,72	-22,36
5	0,44	0,40	-4,07	-8,43	-13,27	-17,93	-22,50
		0,04	4,80	9,22	13,84	18,41	22,88
		0,17	0,31	0,26	0,13	0,21	0,16

kde c je koncentrace glukózy, * je měření bez vzorku, α je úhel stočení polarizační roviny

Závislost úhlu stočení polarizační roviny na koncentraci glukózy je zakreslena v *grafu 1*. Získaná směrnice přímky je $\alpha = (0,0459 \pm 0,0004) c$. Z této závislosti získám dosazením do *vztahu (1)* měrnou stáčivost glukózy:

$$\rho = (4,59 \pm 0,04) \cdot 10^{-2} [(^{\circ}) g^{-1} dm^{-2}]$$

2, Sestavil jsem elektrické zapojení podle *obr. 1*. Pomocí polarimetru jsem stejným způsobem měřil závislost úhlu stočení polarizační roviny světla na vzrůstajícím proudu (a tedy na vzrůstající magnetické intenzitě). Pro proud větší než 1,5 A jsem použil zapojení podle *obr. 2*. Měření jsem provedl pro obě polarity proudu. Výsledky pro obě polarity proudu jsem použil k výpočtu pro úhel stočení polarizační roviny světla. Třída přesnosti ampérmetru byla 2. Výsledky jsou zapsány v *tabulce 2*. Magnetickou intenzitu jsem vypočítal ze *vztahu (3)*. Délka solenoidu je $l = 25\text{ cm}$, počet závitů je $N = 3045$.

Tabulka 2 – Závislost stočení polarizační roviny světla procházejícího benzenem na magnetické intenzitě.

Měření	I [A]	$er\ I$ [A]			H [Am]	$er\ H$ [Am]		
1	0,00	0,02	13,75					
2	0,21	0,02	14,05	13,20	2500	300	0,4	0,2
3	0,40	0,02	14,40	13,02	4900	300	0,7	0,1
4	0,60	0,02	14,66	12,80	7300	300	0,9	0,1
5	0,80	0,02	14,84	12,54	9700	300	1,2	0,1
6	1,00	0,02	15,04	12,22	12200	300	1,4	0,2
7	1,20	0,02	15,40	11,90	14600	300	1,8	0,1
8	1,5	0,1	16,08	11,27	18000	1000	2,4	0,1
9	2,0	0,1	16,70	10,63	24000	1000	3,0	0,1
10	2,5	0,1	17,35	10,00	30000	1000	3,7	0,1
11	3,0	0,1	18,02	9,27	37000	1000	4,4	0,1

kde I je proud procházející solenoidem, $er\ I$ jeho chyba; α_1, α_2 odečtené hodnoty stočení pol. roviny, H magnetická intenzita, $er\ H$ její chyba, α stočení polarizační roviny, $er\ \alpha$ jeho chyba.

Závislost úhlu stočení polarizační roviny světla na magnetické intenzitě je zakreslena v *grafu 2* (proloženo přímkou). Směrnice přímky je $\alpha = (1,22 \pm 0,05) \cdot 10^{-4} H$.

Dosazením do *vztahu (2) a (4)* jsem určil Verdetovu konstantu (délka kyvety $l = 20\text{ cm}$):

$$V = (2,92 \pm 0,12) \cdot 10^4 [(^{\circ}) T^{-1} m^{-1}]$$

Diskuse:

Závislost stočení polarizační roviny na koncentraci glukózy vyšla podle předpokladu ze *vztahu (1)* lineární. Chyby přístroje jsem při zpracování výsledků zanedbal, protože byly mnohem menší, než chyby získané statistickým zpracováním naměřených dat.

Pro měření stočení polarizační roviny v závislosti na magnetické intenzitě jsem kromě chyby statistické (pouze 2 údaje) jsem odhadl ještě chybu měření na $0,1^{\circ}$ (s přihlédnutím k výsledkům měření v *bodě 1*). Při porovnání Verdetovy konstanty s tabulkovou hodnotou (viz [2] str.135) ($V = 3,00 \cdot 10^4 [(^{\circ}) T^{-1} m^{-1}]$) jsem zjistil, že se naměřená a tabulková hodnota v rámci chyby rovnají.

Závěr:

1. Závislost stočení polarizační roviny na koncentraci glukózy je zakreslena v *grafu 1*. Měrná stáčivost glukózy je $\rho = (4,59 \pm 0,04) \cdot 10^{-2} [(^{\circ}) g^{-1} dm^{-2}]$
2. Verdetova konstanta benzenu je $V = (2,92 \pm 0,12) \cdot 10^4 [(^{\circ}) T^{-1} m^{-1}]$

Použitá literatura: